

Дыялогавая пляцоўка: «Гісторыя, памяць, урокі» (10 клас)

Алена Антонаўна Будніцкая,
настаўнік вышэйшай кваліфікацыйнай катэгорыі,
класны кіраўнік 10 класа
Макараўскай сярэдняй школы
Бераставіцкага раёна

Актыўны дыялог з выкарыстаннем архіўных матэрыялаў, фотадакументаў і ўспамінаў відавочцаў уключае абмеркаванне фактаў знішчальнай палітыкі нямецка-фашысцкіх акупантаў на тэрыторыі Бераставіцкага раёна ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Вучні выказваюць свае думкі, аналізуюць наступствы тагачасных падзей, задаюць хвалюючыя пытанні спікерам і атрымліваюць кампетэнтныя адказы. Удзельнікі дыялогу аб'ядноўваюцца адзіным пачуццём бязмернай падзякі пакаленню пераможцаў і адказнасці за гістарычную праўду.

Дыялогавая пляцоўка: «Гісторыя, памяць, урокі» (10 клас)

Мэта: фарміраванне у вучняў цэласнага ўяўлення аб знішчальнай палітыцы нямецка-фашысцкага акупацыйнага рэжыму на тэрыторыі Бераставіцкага раёна ў гады Вялікай Айчыннай вайны, усведамлення трагічных наступстваў вайны для мірнага насельніцтва і значэння гістарычнай памяці для грамадзянскага самавызначэння.

Задачы:

- пазнаёміць вучняў з канкрэтнымі праявамі нацысцкай акупацыйнай палітыкі і генацыду на тэрыторыі Бераставіцкага раёна (1941–1944 гг.);
- развіваць крытычнае мысленне, уменне аналізаваць гістарычныя крыніцы, весці канструктыўны дыялог;
- выходзіць павагу да памяці ахвяр вайны і мужнасці абаронцаў Айчыны і мірных жыхароў.

Удзельнікі: вядучы (мадэратар) – класны кіраўнік, вучні 10-га класа, дзеці і ўнукі ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны, кіраўнікі па ваенна-патрыятычнаму выхаванню, намеснікі кіраўнікоў па ідэалагічнай рабоце прадпрыемстваў і арганізацый, прадстаўнікі пракуратуры раёна.

Афармленне: мультымедыйная прэзентацыя, фотаздымкі, карты, копіі дакументаў: абвесткі, загады акупацыйнай адміністрацыі, карта Бераставіцкага раёна перыяду Вялікай Айчыннай вайны з адзначанымі месцамі размяшчэння лагераў, спаленых вёсак, выстава кніг, музычнае суправаджэнне: ціхая, урачыстая музыка (перад пачаткам).

Ход мерапрыемства

Гучыць ціхая, урачыстая музыка. Вучні і госці займаюць месцы

I. Арганізацыйны этап

Вядучы: Добры дзень, паважаныя госці, дарагія вучні! Чаму дзень добры? Добра, што мы з вамі жывём у мірнай і незалежнай краіне, можам, радавацца чыстаму сонечнаму небу, вучыцца, марыць, дасягаць! Добра, што сёння ў нас прысутнічаюць шаноўныя госці. *(Прадстаўленне гасцей.)*

– Тэма сённяшняй нашай дыялогавай пляцоўкі “Гісторыя, памяць, урокі”. Трэба адзначыць, што ў нашай краіне вялікая ўвага надаецца захаванню памяці аб Вялікай Айчыннай вайне. Мы памятаем пра гераізм салдат на фронце, якія кожны дзень глядзелі смерці ўвочы. Памятаем пра самааданую працу савецкіх людзей у тыле, якія забяспечвалі фронт усім неабходным. Вайна забрала мільёны жыццяў, прайшла праз кожны дом, закранула кожную сям’ю...

– Як вы думаеце, чаму мы павінны ведаць і памятаць аб злачынствах акупацыйнага нямецка-фашысцкага рэжыму на нашай зямлі? *(Адказы вучняў.)*

– Правільна, па-першае, абавязак перад ахвярамі – “Ніхто не забыты, нішто не забыта”. Мы памятаем усё: пакуты жыўцом спаленых жыхароў нашых вёсак, вязняў лагераў смерці, якія гінулі ад катаванняў, гвалту, знясільваючай працы. Памяць аб усіх ахвярах нашага раёна – гэта памяць адной вялікай сям’і. І гэту памяць мы павінны берагчы. Памяць аб Вялікай Айчыннай вайне і яе праўдзе – гэта наша адказнасць. І сёння мы схіляем галаву перад усімі загінуўшымі, якія аддавалі жыццё дзеля свабоды нашай краіны, мірнага неба і кожнага з нас.

– Па-другое, сёння робяцца актыўныя спробы перагледзець вынікі Другой сусветнай вайны. Калі мы ведаем сапраўдныя факты аб тым, што адбывалася ў краіне, у тым ліку ў нашым раёне – колькі менавіта людзей было знішчана ў тым жа гэта, якія вёскі спалены, – мы становімся неўспрымальнымі да ілжывых тэорый. Наша лакальная, краязнаўчая праўда – гэта наш шчыт супраць глабальнай хлусні.

– Па-трэцяе, урок на будучыню: “Каб гэта ніколі не паўтарылася”. Памяць аб трагедыях і гераізме. Наша “малая радзіма” – Бераставіччына –

прайшла праз пекла. Памятаць пра гэта – значыць паважаць стойкасць нашых продкаў. Памятаць – гэта не толькі ведаць. Гэта – дзейнічаць.

*Вядучы прапаноўвае ўшанаваць памяць загінулых хвілінай маўчання.
(Гукі метранома.)*

– Наша мэта – не проста ўспомніць, але зразумець. Зразумець, як гэта адбывалася на нашай зямлі, у нашых вёсках і мястэчках. Мы не будзем даваць простых адказаў, мы будзем задаваць пытанні і разам шукаць на іх адказы.

II. Асноўны этап

“Слоўнік памяці”

Праца вучняў з паняццямі і датамі.

Вядучы: Перш чым пагрузіцца ў дыялог, давайце ўспомнім асноўныя паняцці і факты, звязаныя з нашай тэмай.

На экране з’яўляюцца слайды з асноўнымі паняццямі, датамі і фактамі:

“Нацысцкі акупацыйны рэжым”: сістэма палітычных, эканамічных і ваенных мер, устаноўленых на захопленай тэрыторыі, накіраваных на ліквідацыю сацыялістычнага грамадскага і дзяржаўнага ладу, рабаванне нацыянальных багаццяў і рэсурсаў, зняволенне і знішчэнне беларускага народа.

“Новы парадак”: жорсткі каланіяльны рэжым беззаконня, гвалту, грабёжу, крывавага тэрору, дыскрымінацыі мясцовага насельніцтва.

Гэта: жылыя зоны на падкантрольных нямецкім нацыстам і іх саюзнікам тэрыторыях, куды гвалтоўна перамяшчалі яўрэяў у мэтах ізаляцыі. Гэта ізаляцыя была часткай палітыкі так званага канчатковага вырашэння яўрэйскага пытання, у межах якой загінула каля 6 мільёнаў яўрэяў.

Канцэнтрацыйныя лагеры і лагеры смерці: месцы масавага ўтрымання і знішчэння людзей.

Партызанскі рух: форма супраціўлення акупантам.

Даты:

20.07.1942 – спалена вёска Верхаўляны.

Лістапад 1942 – у в. Жорнаўка створаны партызанскі атрад “Звязда”.

Красавік 1944 – утвораны Крынкаўскі падпольны райкам ЛКСМБ.

20.09.1944 – Крынкаўскі раён пераіменаваны ў Бераставіцкі.

16.07.1944 – Вялікая Бераставіца вызвалена ад нямецка-фашыстскіх захопнікаў.

Вучні тлумачаць паняцці, называюць даты і што яны абазначаюць.

Вядучы: На тэрыторыі Бераставіцкага раёна нацысцкі акупацыйны рэжым быў усталяваны ў чэрвені 1941 года. Насельніцтву нашай мясцовасці не было месца на роднай зямлі. Такая палітыка ажыццяўлялася мэтанакіравана і неадкладна. За перадавымі нямецкімі часцямі рухаліся аператыўныя групы, якія ўчынялі масавыя забойствы людзей. Каб трымаць жыхароў у пастаянным страху, задушыць усякае імкненне да супраціўлення, гітлераўцы выдалі шмат бесчалавечных інструкцый і загадаў. Нявыхад на работу, знаходжанне на вуліцы ў забаронены час, праслухоўванне радыёперадач, нявыплата падаткаў і многае іншае, – за ўсё пагражаў растрэл.

Зачытванне інструкцыі і работа над месцам.

– На працягу ўсяго перыяду акупацыі гітлераўцы праводзілі сістэмнае знішчэнне насельніцтва, у тым ліку жанчын, старых людзей і дзяцей.

Вучань: У перыяд акупацыі былі расстраляны і многія мірныя жыхары былога Макаравецкага сельскага савета. Ахвярамі фашысцкага тэрору сталі Станіслаў Паўлавіч Ігнатавіч (в. Ігнатавічы), Іван Іванавіч Ганчарук, Канстанцін Іванавіч Кірэйчук (в. Кудрычы), Антон Іосіфавіч Яроцкі (в. Макараўцы) і іншыя. Знішчалі нават сем’ямі. У вёсцы Сямёнаўка ў 1943 годзе за сувязь з партызанамі былі расстраляны сем’і Надзеі Іванаўны Гіжук (5 чалавек) і Лідзіі Іванаўны Гіжук (5 чалавек), у якіх былі дзеці ад 1 да 3 гадоў. Усяго на тэрыторыі сельскага Савета было расстраляна 50 чалавек.

Вядучы: У школьным музеі ёсць успаміны Уладзіміра Якаўлевіча Рудога аб расстрэле жыхароў в. Кудрычы. Послухайце, калі ласка.

Вучань: “Гэта адбылося 8 сакавіка 1942 года. Вёску Кудрычы шчыльна акружылі фашысцкія каты. Як звяры, пачуўшы кроў, ганяліся па вуліцах, урываліся ў хаты і забіралі мужчын. Трапіў у іх лапы і я. Дваццаць чалавек сагналі да вясковай кузні, дзе правярылі па спісу прозвішчы. Затым пагналі па дарозе ў напрамку на Макараўцы. Непадалёку ад в. Курчоўцы яны павярнулі ўлева і, падштурхоўваючы штыкамі, пагналі па заснежаным полі. Мяне асяніла страшэнная здагадка. І вось настаў жудасны кашмар, якога забыць нельга ніколі. Нас хваталі па адным і, адцягнуўшы на некалькі крокаў убок, расстрэльвалі ў патыліцу з пісталетаў. Адзін з фашыстаў з п’янай мордай тыкнуў мне штыком у живот. Тыя, хто застаўся ў жывых, паспрабавалі ўцячы. Тады фашысты сгрупаваліся па адзін бок і пачалі паліваць нас свінцовым агнём з аўтаматаў. Мяне адзін з бандытаў ударыў па галаве прыкладам. Я, ухапіўся за твар рукой, пачаў падаць. У гэты момант другі фашыст ва ўпор стрэліў мне ў правую скронь. Куля выбіла вока, разарвала нос, выбіла частку зубоў, пакрышыла косці левай кісці рукі, якой я

трымаўся за твар пасля ўдару. Я страціў прытомнасць... Калі апытомеў, я зразумеў, што апынуўся сярод расстраляных аднавяскоўцаў...”

Вядучы: Мы ведаем пра знішчэнне яўрэйскага насельніцтва ў Бераставіцы. У Вялікай Бераставіцы ў перадваенныя гады пражывала 720 яўрэяў. Мясцічка было акупавана нямецкімі войскамі з чэрвеня 1941 года да 16 ліпеня 1944 года. Гэта было арганізавана адразу пасля акупацыі. Яўрэяў пасёлка і найбліжэйшых вёсак сагналі ў квартал, тэрыторыя якога была абгароджана плотам з калючага дроту. Ім было забаронена з'яўляцца без нашывак на верхнім адзенні ў выглядзе жоўтых шасціканцовых зорак. Вязняў пад аховай выводзілі на прымусовыя работы.

— Як склаўся лёс яўрэяў?

Вучань: Лёс яўрэяў Вялікай Бераставіцы да гэтага часу дакладна невядомы. Невялікімі групамі яўрэяў з гэта з самага пачатку везлі і забівалі ў Крынках, Гродне і Свіслачы. Вясной (па іншых сведчаннях, восенню) 1942 года ўсіх яўрэяў вывезлі ў Крынкі і забілі. Па іншай версіі, яўрэяў вывезлі і расстралялі на станцыі Малпены (Малкены) у Польшчы (а цэлы забітых спалілі). Таксама ёсць паказанні, што ў гэта мясцічка Крынкі павезлі толькі пажылых яўрэяў, якіх затым адправілі ў невядомым напрамку, а астатніх яўрэяў часткай выкарыстоўвалі на цяжкіх фізічных работах у самой Вялікай Бераставіцы, а частку вывезлі ў Ваўкавыск. Задакументаваны сведчанні аб буйной акцыі супраць яўрэяў у Вялікай Бераставіцы вясной 1942 года і таксама аб масавым забойстве яўрэяў зімой 1942 года (411 чалавек).

— Давайце ўявім, што гэта не проста лічба: 720 яўрэяў па Бераставіцкаму раёну. Хто гэтыя людзі? Якімі рамёствамі яны валодалі, якія сем'і стваралі, аб чым марылі? (*Адказы вучняў.*)

Вядучы: З успамінаў жыхара Вялікай Бераставіцы І.М. Родзіка, што захоўваюцца ў архіўных фондах музея Белкі: «...Да вайны яўрэйскае насельніцтва складала значную частку жыхароў пасёлка. Большасць яўрэяў займаліся гандлем і рамёствамі. Адных крамаў было больш за дзясятка... крамы Рабіновіча, Гдаля, Шаляпскага, Гухналя, Зэйдэ, Аўсіевіча... У «жалезнай» краме Шварцбуха можна было купіць сельскагаспадарчы інвентар. На ўсю Бераставічыну славілася сваімі таварамі прадуктовая крама Волбжыка...».

Вядучы: А спаленыя вёскі Бераставіцкага раёна. Гэта не проста статыстыка, гэта лёсы тысяч людзей.

— А якія вёскі былі знішчаны на тэрыторыі нашага раёна? (*Верхаўляны, Генюшы, Казлы, Парэчча, Рымуцеўцы.*)

Вучань: Верхаўляны – сястра Хатыні. Трагічны дзень у яе лёсе – 20 мая 1942 года. Тады фашысты арыштавалі і пагналі ў невядомым напрамку

мужчын і хлопцаў, якія ўжо не вярнуліся ў родныя мясціны. У чэрвені фашысты зноў акружылі вёску, усім, хто застаўся, а гэтыя жанчыны і дзеці, загадалі пакінуць хаты, якія немцы падпалілі. Агнём было знішчана 29 дамоў з 32. “Крытыя саломай хаты гарэлі, як свечкі, а ў іх гарэла дабро, нажытае потам і мазалямі людзей. У распачы глядзелі мы на языкі полымя, што падымалася да неба, бачылі, як разбураліся сцены і дахі. Людзі адчувалі жах. Усё жывое нібы разумела іх бяду: вылі сабакі, мычалі каровы”.

Вядучы: Дзе можна знайсці матэрыял пра гэтыя жудасныя падзеі? *(адказы вучняў, зварот да выставы кніг “Сёстры Хатыні. Гродненічина», “Памяць. Бераставіцкі раён”, “Доўгія вёрсты вайны”, матэрыялы музея “Музей роднай вёскі” і інш.)*

Вядучы: На Бераставіччыне праводзілася сістэматычная мабілізацыя насельніцтва на катаржныя работы у Германію. Спачатку немцы абяцалі там “райскае” жыццё, праз газеты, лістоўкі, аб’явы агітавалі моладзь на добраахвотны выезд. Затым пачалі прыбываць да гвалтоўных метадаў. У пачатку 1943 года, калі ў Германіі была аб’яўлена татальная мабілізацыя для папаўнення часцей вермахта і пашырэння ваеннай вытворчасці, гаспадарчай інспекцыі групы армій “Цэнтр” і генеральнай акрузе “Беларусь” прадпісвалася кожны дзень пасылаць у рэйх 500 – 1000 рабочых. Пачалося ў літаральным сэнсе паляванне на людзей.

Умовы жыцця і працы нашых людзей у Германіі былі вельмі цяжкімі. Яны рэгламентаваліся спецыяльнай інструкцыяй. У ёй гаварылася, што «ўсе рабочыя павінны атрымоўваць такую ежу і жыллё, якія давалі б магчымасць эксплуатаваць іх у самай высокай ступені пры самых мінімальным затратах». Непасільная праца, голад, антысанітарныя ўмовы прыводзілі да цяжкіх захворванняў і вялікай смяротнасці.

Усяго за перыяд акупацыі на прымусовыя работы ў Германію з Бераставіччыны было вывезена 1264 чалавека, у тым ліку 548 жанчын. Адна з іх – Станіслава Юр’еўна Курстак, жыхарка в. Курчоўцы *(ёй у гэтым годзе споўнілася 100 гадоў, жыве ў Гродна ў дачкі)*. А тых, хто не жадаў працаваць на “Вялікую Германію” адпраўлялі ў канцэнтрацыйныя лагеры.

Аб знаходжанні ў канцэнтрацыйным лагеры Майданак захаваліся ўспаміны жыхаркі в. Курчоўцы Феліцыі Адамаўны Колас. Паслухайце, калі ласка, і адкажыце, якія пачуцці выклікаў у вас гэты аповед.

Вучань: “...У тым ваенным 1943 г. мне не было і васьмнаццаці. Лета толькі набірала сілу, калі ў вёску ад немцаў паступіў загад: моладзі такога і такога ўзросту з’явіцца ў Адэльск па пашпарты. Сабраліся мы, курчоўскія хлопцы і дзяўчаты, і пайшлі. А там – моладзь з іншых вёсак. Фашысты ўсіх пад канвой – і ў Германію. Вось табе і пашпарт... Плач, крык стаіць над

калонай. Чую, кажуць, і там нехта ўцёк, і там. Страляніна, брэх аўчарак. А ў галаве адна думка: «Няўжо ніколі не ўбачу больш роднага парога?» І ўцячы хачу, і баюся. І ўсе ж у Драглянах адважылася. Ускочыла ў нечыю шопку пры самай дарозе. Пакрысе аддаліўся людскі гоман, сціхла страляніна. Прыцёмкамі я вярнулася ў Курчоўцы. Некалькі дзён хавалася ў няскончаным канцы хаты. І вось аднойчы чую крык па вёсцы: «Немцы!». Уцячы ці схаватца не ўдалося. Вось так я зноў трапіла ў няволю. Пераначавалі ў Адэльску, а там пагналі нас праз Саколку на Беласток. Той шлях годам здаўся.

У Беластоку трымалі нядоўга. Павезлі цягніком далей. І вось мы пад Люблінам. Не разумею, пытаюся адзін у аднаго: «Што гэта за баракі? Для чаго іх так многа?» То быў Майданак. Канцэнтрацыйны лагер. Вязні – і рускія, і яўрэі, і беларусы, і палякі, і людзі з іншых краін. Далі нам паласатае адзенне. На грудзях злева быў у мяне знак «Р» – полька, значыць. І так кожны вязень памячаўся.

Як там было ў гэтым лагеры? З нашага сельсавета нядоўга дзяўчаты неяк на экскурсію трапілі ў Майданак. Вярнуліся страшна ўражаныя і пытаюцца: «Няўжо, цётка Феліцыя, вы былі там? Гэта ж такі жах». Жах, дзеткі. А куды падзенешся? Пад прыцэлам зброі і дзень, і ноч. У прыбіральню ідзеш таксама пад карабінам. Барак вялікі, скрозь запоўнены жалезнымі лежкамі ў некалькі ярусаў. Мучыў холад. Але найгорай – голад. Людзі елі нават лісце. Нам, маладым дзяўчатам, было крыху лягчэй. Бо калі некалі ганялі працаваць на кухню, мыць падлогу ў ахоўнікаў. Хоць і пільнавалі, а ўсё роўна хлеба які кавалачак падбярэш, ці што абліжаш. Ну, а іншыя так і мучыліся – крыі Божа! Не людзі, а косці, абцягнутыя скурай, парослай мохам. Такія ведалі, іх чакае вогнішча. Лагер яшчэ не быў да канца пабудаваны. І палілі трупы проста на вуліцы, за ўзведзенай сцяной.

У Майданак я адмучылася дзевяць месяцаў. Выжыла, бо была маладая, па-сялянску цягавітая. Але кожны дзень пакідаў зарубкі на ўсё жыццё. Колькі гора перажыла і колькі ўбачыла слёз! З многімі дзяўчатамі і жанчынамі зраднілася, мы былі адна адной як сёстры. І як жудасна было праходзіць каля той страшнай сцяны, ведаючы, што не сёння – заўтра там будзе гарэць нехта з тваіх сябровак. Або ты сама... Кожны дзень сеяў смерць.

З наступленнем фронту фашысты адцягвалі сваіх рабоў у глыб Германіі. Так давялося і мне пабываць у лагеры Равенсбрук, і ў лагеры пад Лейпцыгам. А неяк прачнуліся майскім ранкам – і не паверылі вачам. Ціха. Нідзе ніводнага фашыста. І ўбачылі сваіх вызваліцеляў – англічан. Якая была радасць! Мелі выбар: ехаць дамоў ці ў Англію. Я не раздумвала. Вядома ж,

дамоў. Дарога, праўда, была доўгай. Ішлі пешшу. Але ж то была дарога з няволі да роднага парога. І гэта прыдавала сілы.

Паўвека мінула з таго часу. А з памяці, з душы перажытага не выкінеш. Не дай Бог нікому больш такога зведаць”.

Вядучы: Якія пачуцці выклікаў у вас гэты аповед? *(Абмен меркаваннямі.)*

“Галасы мінулага”: асабістыя гісторыі

Вядучы: Гісторыя жыве не толькі ў дакументах, але і ў памяці людзей. Ці ёсць сярод прысутных тыя, чые сем’і закранула вайна. Падзяліцеся сваімі гісторыямі. *(Аповеды прысутных.)*

Дыскусійны блок: “Пытанні, на якія няма простых адказаў”

Вядучы: Цяпер я прапаную ўсім падумаць і адказаць на пытанні. Няма правільных або няправільных меркаванняў, важна ваша разуменне.

Пытанні праектуюцца на экран. Вядучы накіроўвае вучняў выказваць свае думкі, звяртаецца да спікераў з просьбай каментавачь.

— Чаму людзі ў тыя жудасныя часы былі здольныя на подзвіг (ратаваць іншых, далучацца да партызанаў)? Што, на ваш погляд, вызначала выбар чалавека? *(Для многіх людзей паняцці гонару, сумлення, адданасці Радзіме і абавязку перад бліжнім былі ўнутранай патрэбай. Гэта было вынікам сямейнага выхавання, сацыялізацыі і асабістай пазіцыі. Чалавек, які з дзяцінства засвоіў маральныя прынцыпы, імкнуўся ратаваць іншых на сумленню, не разлічваючы на ўзнагароду. Мужнасць, рашучасць, эмпатыя, упартасць — гэтыя якасці былі ўласцівыя героям. І наадварот, баязлівасць, эгаізм, цынізм і імкненне выжыць любой цаной часта становіліся асновай для здрады або пасіўнасці. Той, хто бачыў жорсткасць ворага, страціў блізкіх або дом, меў значна большыя шанцы далучыцца да партызанаў або праявіць гераізм, кіруючыся помстай або жаданнем абараніць тых, хто застаўся.).*

Вядучы: Як вы думаеце, навошта нацысцкая акупацыйная ўлада стварала такую жорсткую сістэму правілаў і абмежаванняў? Мэта – проста запалохаць ці было нешта іншае?

Галоўнай задачай акупантаў было прадухіліць любое супраціўленне. Жорсткія правілы (каменданцкая гадзіна, абмежаванні перамяшчэння, рэгістрацыя, сістэма пропускаў) ператваралі жыццё ў строга рэгламентаванае існаванне. Жаданне запалохаць было сродкам, а не канчатковай мэтай. Мэтай была поўная дэмаралізацыя, кантроль, эксплуатацыя і паступовае фізічнае або духоўнае знішчэнне насельніцтва для дасягнення ваенных, эканамічных і ідэалагічных задач Трэцяга рэйха. Гэтая сістэма была створана, каб ператварыць свабодных

людзей у кіруемы рэсурс або знішчыць іх, калі яны не падыходзілі для гэтай ролі.

Вядучы: Такім чынам, гэта быў сістэмны падыход для поўнай дэмаралізацыі і падпарадкавання, але нашы продкі змагаліся за шчаслівае жыццё, за мір і спакой на сваёй зямлі.

Зварот да госці.

- *Галіна Мікалаеўна, мы ведаем, што, калі пачалася Вялікая Айчынная вайна вашы родныя падняліся на барацьбу з нямецка-фашысцкімі захопнікамі. Падзяліцеся, калі ласка, успамінамі.*

Галіна Мікалаеўна Мікульская распавядае пра падзеі таго часу.

Вядучы: У час акупацыйнага рэжыму на тэрыторыі Бераставіцкага раёна дзейнічалі партызанская група “Гроза”, партызанскі атрад “Камсамол Беларусі”, “Звязда”, атрад Матросава і іншыя брыгады.

– Уявіце сабе склад атрада “Камсамол Беларусі”. Хто мог быць у яго шэрагах? *(Моладзь, камуністы, мясцовыя жыхары, акружэнцы).* Што аб’ядноўвала такіх розных людзей? *(Адказы дзяцей.)*

– Якія бытавыя праблемы прыходзілася вырашаць партызанам? *(Ежа, вопратка, лячэнне параненых, бяспека лагера.)*

– Хто ім у гэтым дапамагаў? *(Мясцовае насельніцтва.)*

– Чаму партызаны не ўступалі ў адкрытыя баі? У чым быў іх галоўны тактычны поспех? *(Падрывы чыгункі, напады на аб’екты, засады, “рэйкавая вайна”.)*

– Ці захоўваецца памяць пра гэтыя атрады сёння? Як? *(Назвы вуліц, помнікі, музейныя экспазіцыі, кнігі, кінастужкі і інш.)*

– Чаму гэта важна? *(Гэта — найважнейшая частка нашай гісторыі.)*

Такім чынам, гэта гісторыя сотняў і тысяч простых людзей, якія змагаліся за сваіх родных і сваякоў, змагаліся за наш Бераставіцкі край, за нашу Радзіму – Беларусь, за незалежнасць і зрабілі значны ўнёсак у Перамогу. За час, які прайшоў з той далёкай пары, нарадзіліся тры новыя пакаленні беларусаў. Мы нічога не забылі, памяць аб гераічных подзвігах свяшчэнная.

Як нам сёння захаваць памяць пра гэтыя падзеі? Ці патрэбна гэта рабіць, ці лепш «не капацца ў сумным мінулым»? *(Адказы вучняў.)*

Мікрафон адкрытых меркаванняў

Вядучы: Цяпер у кожнага з вас ёсць магчымасць выказаць сваю думку ў адным-двух сказах.

– **Для мяне самы важны ўрок з тых падзей – гэта...**» *(Вучні па чарзе (па жаданні) выказваюцца. Напрыклад: «...гэта каштоўнасць*

мірнага жыцця», «...гэта неабходнасць адстойваць сваю свабоду», «...гэта разуменне, што без ведання мінулага нельга зразумець сучаснае і будучыню».)

– Што асабіста вы, як жыхары Бераставіцкага раёна, можаце зрабіць сёння, каб памяць аб вашых земляках, знішчаных падчас вайны, не была забытая? *(Даведацца больш, ушаноўваць памяць тых, хто змагаўся за нашу свабоду, добраўпарадкоўваць памятныя мясціны, расказваць малодшым пра неабходнасць памятаць пра мінулае, добрымі і карыснымі справамі ўмацоўваць нашу малую і вялікую Радзіму.)*

– Мы памятаем не дзеля нянавісці да кагосьці, а дзеля ўшанавання памяці пра тых, хто загінуў, дзеля міру для тых, хто жыве сёння, і дзеля будучыні тых, хто народзіцца заўтра. Мы памятаем, таму што мы – людзі, а чалавечая памяць – адзіная надмагільная пліта, якая ёсць у мільёнаў ахвяр. І пакуль мы памятаем, яны не знікаюць бяследна. Мы – іх голас у сучаснасці.

III. заключны этап

Спікеры падводзяць вынікі сустрэчы, падкрэсліваюць ключавыя моманты, адказваюць на дадатковыя пытанні і завяршаюць дыялог.

Вядучы: Дзякуй усім за ўдзел, за адкрытыя і шчырыя думкі. Мы сёння не ставім кропку ў абмеркаванні гэтай тэмы. Мы толькі прыадкрылі дзверы ў наша агульную гісторыю. Памятаць – гэта не значыць жыць мінулым. Гэта значыць браць з мінулага ўрокі для будучыні. Няхай памяць аб тых, хто стаў ахвярай тагачаснага жаху, будзе назаўжды ў нашых сэрцах.

Літаратура

1. Берестовицкое гетто: скорбные страницы истории [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.beresta.by/berestovickoe-getto-skorbnye-stranicy-istorii/> Дата доступа: 03.11.2025
2. Доўгія вёрсты вайны / Укл.Чыкун С.Я., Пацэнка М.І., Хоміч А.Ц. – Гродна: ТАА “ЮрСаПрынт”, 2019. – 448
3. Матэрыялы гісторыка-краязнаўчага музея ДУА “Макараўская сярэдняя школа”
4. Памяць: Гісторыка-дакументальная хроніка Бераставіцкага раёна. – Мн.: БЕЛТА, 1999. – 624 с.: іл.
5. Сёстры Хатыні. Гродненщина / авт. Текста: А.Г.Бибикова [и др.] сост.: Л.Ч.Новицкая, Е.Ф.Гузенъ ; фото: А.Г.Бибикова [и др.]. – Гродно : Редакция газеты “Гродзенская праўда”, 2022. – 248 с.: фот.